



NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN  
NOVEMBER 2018

## **GESKIEDENIS: VRAESTEL II**

### **NASIENRIGLYNE**

Tyd: 3 uur

200 punte

---

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop van korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning van detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiseringsvergadering, daar verskillende vertolkings mag wees oor die toepassing van die nasienriglyne.

---

**Hierdie memorandums dien as riglyne.**

## **AFDELING A INDIVIDUELEBRONONTLEDING**

### **VRAAG 1 VISUELEBRONONTLEDING**

- 1.1 *Gebruik jou eie kennis om die historiese konteks van hierdie foto te verduidelik. Jou antwoord moet uit TWEE punte bestaan.*

**[VLAK 1 en VLAK 2]**

- In 1963 het Martin Luther King Jr. en die Southern Christian Leadership Conference (SCLC) Birmingham gekies vir hul volgende burgerregte-inisiatief teen segregasie.
- Birmingham is gekies omdat dit 'n simbool van rasseonverdraagsaamheid en 'n hoogs gesegregerde stad was.
- Protesaksie deur sitbetogings en optogte is gemik teen plaaslike besighede om te desegreger en werkgeleenthede te verbeter.
- Gedurende die protesaksie is honderde betogers gearresteer en Bull Connor het polisiehonde teen betogers gebruik.

**[Enige toepaslike korrekte antwoord wat rede vir die protesaksie en rede vir die reaksie op die protesaksie noem] (4)**

- 1.2 *Beskryf hoe die Birmingham-polisiebeamptes op die foto uitgebeeld word. Verskaf EEN visuele leidraad uit die bron om jou antwoord te motiveer.*

**[VLAK 2]**

- Polisiebeamptes word getoon as gewelddadig/vyandig/gevaarlik/aggressief.
- Birmingham Polisiehoof Bull Connor het segregasie ondersteun en was bereid om dit met geweld te verdedig.
- Gesigsuitdrukings / lyftaal / stoot betoger / gewapen / dra vuurwapen / aanvalshonde toegelaat om betogers te byt / groter en goed bewapen in vergelyking met betoger.

**[Beskrywing + leidraad] (4)**

- 1.3 *Toon die optrede van Birmingham se polisiebeamptes die houding van die Verenigde State se regering teenoor desegregasie in 1963? Gebruik jou eie kennis om jou antwoord te motiveer.*

**[VLAK 4 en VLAK 6]**

- Nee.
- Dit toon plaaslike polisieaksie teen die Burgerregtebeweging.
- President Kennedy het geringe ondersteuning vir die Burgerregtebeweging getoon deur 'n burgerregtewet voor te stel.
- Noordelike state het nie segregasie toegepas nie.
- Birmingham was bekend vir sy gewelddadige beskerming van segregasie.

**[2 vir oordeel + 2 vir verduideliking. As die oordeel verkeerd is, kan geen punte toegeken word nie] (4)**

- 1.4 *Verskaf EEN visuele leidraad uit die bron wat daarop dui dat die betogers vreedsame protesmetodes gebruik het.*

**[VLAK 2]**

- Onbewapen / hy veg nie terug nie / betoger is nie gewapen nie / betogers op die agtergrond kyk toe, maar reageer nie.

**[Enige EEN] (2)**

- 1.5 *Volgens sommige historici simboliseer die foto's van die Birmingham-protas van 1963 die karakter van alle reaksies op protasaksie teen segregasie in die Verenigde State in die 1960's. Gebruik jou eie kennis om te verduidelik of dit akkuraat is.*

**[VLAK 3 en VLAK 6]**

- **Korrek of in 'n mate korrek**
- Daar was egter protasaksie waartydens geen geweld ondervind is nie: opmars na Washington; Selma-na-Montgomery opmars is uiteindelik wettig verklaar en deur wetstoepassing beskerm. (Kandidate moet 'n voorbeeld gee).

**OF**

- **Nie korrek nie.**
- Daar was protasaksie waartydens geen geweld ondervind is nie: opmars na Washington; Selma-na-Montgomery opmars is uiteindelik wettig verklaar en deur wetstoepassing beskerm. (Kandidate moet 'n voorbeeld gee).

**[2 punte vir standpunt + 4 punte vir verduideliking] (6)**  
**[20]**

**VRAAG 2                      TEKSTUELEBRONONTLEDING**

- 2.1 *Verduidelik hoe massa-optrede die onderhandelingsproses in 1992 beïnvloed het. Staaf jou antwoord met EEN aanhaling uit die bron.*

**[VLAK 2]**

- Massaprotasoptrede het daartoe gelei dat die politieke leiers terugkeer na onderhandeling / hervat onderhandeling / besef die belangrikheid van onderhandeling.
- "Massaprotasoptrede was die deurslaggewende faktor in die geskiedenis van onderhandeling." / "... van kritieke belang in die grondwetlike proses ...".

**[2 verduideliking + 2 aanhaling] (4)**

- 2.2 *Gebruik jou eie kennis om EEN punt in die Rekord van Verstandhouding te noem wat gehelp het om die Nasionale Party te oorrede om meerderheids-regering te aanvaar.*

**[VLAK 1]**

- Die oorgangsklausule.
- Vestiging van 'n regering van nasionale eenheid vir die eerste vyf jaar wat sou bestaan uit partye wat meer as 5% van die stemme in die verkiesing gewen het.
- Magsdeling vir 'n beperkte tyd na die verkiesing en die werk van wit staatsamptenare, polisiebeamptes en soldate is vir vyf jaar gewaarborg.

**[Enige EEN toepaslike antwoord] (2)**

2.3 *Hoe verskil FW de Klerk en Albie Sachs in hul interpretasie van hoe die verbintenis tot die Rekord van Verstandhouding bereik is? Gee TWEE aanhalings uit die bron om jou antwoord te ondersteun.*

**[VLAK 4 en VLAK 2]**

- FW de Klerk glo dat die mislukking van die ANC om die land onregeerbaar te maak daartoe gelei het dat die ANC gedwing is om in te stem, terwyl Albie Sachs sê dat massa-optrede deur ANC-ondersteuners druk op die regering geplaas het om kompromieë aan te gaan. Albie Sachs se uitspraak kan daarop dui dat massa-aksie suksesvol was en die regering gedwing het om in te stem. (Enige toepaslike en korrekte verduideliking).
- FW de Klerk: ... "Hulle was gretig om hul aansien te red omdat hulle misluk het / hulle dreigement het nie gerealiseer nie, gevolglik het hulle teruggekeer na die onderhandelingsstafel." [Enige EEN]
- Albie Sachs: "Massa-protessoptrede was die deurslaggewende faktor in die geskiedenis van onderhandelings." / "Ons het die wêreld se aandag weer eens daarop gevestig dat die werklike krag van die land lê in hierdie groot massa swartmense." [Enige EEN]

**[2 punte vir verduideliking + 4 punte vir TWEE aanhalings]** (6)

2.4 *Gee TWEE redes waarom die interpretasies van FW de Klerk en Albie Sachs verskil.*

**[VLAK 4]**

- Ondersteun verskillende politieke partye.
- Hulle is in opposisie met mekaar.
- Elkeen wil oorwinning vir sy politieke kant opeis.

**[Enige TWEE toepaslike en korrekte redes]** (4)

2.5 *FW de Klerk en Albie Sachs het hul aansprake ná die byeenkoms gemaak. Hulle het dus die voordeel van nakennis gehad. Hoe sal dit die betroubaarheid van hierdie bron beïnvloed vir 'n historikus wat die gebeure in Suid-Afrika in 1992 bestudeer?*

**[VLAK 6]**

- Albei leiers mag dalk slegs die inligting gekies het wat hul perspektief van gebeure pas.
- Geheue het dalk vervaag.
- Bevooroordeelde interpretasies ten gunste van een kant gegee.
- Albei het tyd gehad om na te dink oor wat gebeur het en ken die uitkoms, daarom kan hulle gebeure subjektief interpreteer.
- Die bron sal dus nie betroubaar wees as dit op sy eie gebruik word nie.

**[Kandidate moet onbetroubaarheid noem en een toepaslike verduideliking gee]** (4)  
**[20]**

**VRAAG 3 HUIDIGE KWESSIE IN DIE MEDIA**

3.1 *Verduidelik hoekom die #FeesMustFall-beweging met die Soweto-opstande in 1976 vergelyk word. Gee EEN rede uit jou eie kennis en TWEE redes uit Paragraaf 1.*

**[VLAK 2]**

- Albei protesaksies het te doen met opvoedingskwessies / albei is deur studente georganiseer sonder die hulp van politici of volwassenes/het nasionaal en internasionaal baie media-aandag gekry.
- **Paragraaf 1:** die grootste, wydverspreidste studenteprotes sedert die 1976 Soweto-opstand / voorbeeld van die kollektiewe mag van die studente / bring verandering in 'n kort tydsbestek. [Enige TWEE]

**[2 vir eie kennis + 4 vir Paragraaf 1] (6)**

3.2 *Gebruik die bron en jou eie kennis om te verduidelik wat 'n "beweging" is.*

**[VLAK 3]**

- Protesaksie deur burgerlike samelewing om bestaande strukture of oortuigings/houdings of gebruike of wette in 'n gemeenskap te verander.
- Aksie nie deur 'n politieke party of regering georganiseer nie wat daarop gemik is om houdings of wette of oortuigings, ens. in die samelewing te verander.

**[Enige EEN toepaslike waarneming] (2)**

3.3 *Stel VIER eienskappe voor wat die protesaksie van vroue in die #FeesMustFall-beweging met die Vrouebeweging van die 1960's in die Verenigde State gemeen het. (Verwys na Paragraaf 3.)*

**[VLAK 3, VLAK 4 en VLAK 5]**

- Albei bewegings het lede van jonger en ouer geslagte ingesluit.
- Albei protesaksies het op universiteitskampusse plaasgevind.
- Vroue het die leiding geneem en aktivisme aangemoedig.
- Die bewegings is dikwels met verset van die owerhede begroet.
- Albei bewegings het uitstaande of bekende leiers gehad.
- Studente en werkers was by beide bewegings betrokke.

**[Enige 4 punte] (8)**

3.4 *Hoe toon hierdie artikel die veranderende rol en posisie van vroue in die Suid-Afrikaanse samelewing? Staaf jou antwoord met verwysing na Paragraaf 3.*

**[VLAK 3 en VLAK 6]**

- Vroue lei en organiseer protesbewegings suksesvol in Suid-Afrika en word in belangrike gesagsposisies (SR-president) ingestem, maar houdings teenoor vroue het nie heeltemal verander nie, en party mense respekteer nie vroulike leierskap soveel as manlike leierskap nie.
- "Daar is steeds bewyse dat vroulike leiers ongemak by party mense veroorsaak." / "Nompendulo het opgemerk dat wanneer sy in die openbaar praat, die skare se reaksie minder entoesiasties is as wanneer haar kollega, Mcebo Dlamini, voormalige president van die SR, aan die woord is." (ENIGE EEN verwysing)

**[2 vir verduideliking en 2 vir bewyse] (4)**

**[20]**

**60 punte**

**AFDELING B BRONGEBASEERDE VRAE****Verwys na Bron A**

4. *Noem VIER redes, behalwe ekonomiese sanksies, wat volgens Roelf Meyer die ineenstorting van apartheid veroorsaak het.*

**[VLAK 2]**

- Verskeie druk- en aansporingsinisiatiewe wat mettertyd gebeur het.
- Interne onrus het toegeneem.
- Weerstand deur gewone mense in townships.
- Militante studentepotes het onrusgolwe veroorsaak.
- Sportsanksies.
- Suid-Afrika is geïsoleer.

**[Enige VIER geparafraseer of aangehaal] (8)**

5. *Hoe het ekonomiese sanksies volgens Roelf Meyer bygedra tot die ineenstorting van apartheid,? Jou antwoord moet uit TWEE punte bestaan.*

**[VLAK 2]**

- Ekonomiese sanksies het gehelp om druk op die regering en bevrydingsbewegings te plaas om 'n proses van 'n onderhandelde skikking te volg om apartheid te beëindig.
- Sanksies het 'n negatiewe uitwerking op die ekonomie gehad, wat sakeleiers laat mobiliseer het om die regering te beïnvloed om aan 'n proses van verandering deel te neem.

**[Kan geparafraseer of aangehaal word] (4)**

**Verwys na Bron A en Bron B**

6. *Verduidelik die uitwerking van sanksies op party Suid-Afrikaners. Ondersteun jou antwoord met EEN aanhaling uit Bron A en EEN aanhaling uit Bron B, Paragraaf 5.*

**[VLAK 4]**

- Suid-Afrikaners, en veral wit Suid-Afrikaners, het geïsoleer en afgesny van die wêreld gevoel / wit Suid-Afrikaners het afgesny en verstote gevoel.
- Bron A: "Suid-Afrikaners is mal oor sport en sanksies het 'n groot impak op die psige van wit Suid-Afrikaners gehad."
- Bron B, Paragraaf 5: "... Beperkings op reis, oorvlug- en landingsregte vir Suid-Afrikaanse lugdienste / die afsydigheid wat baie wit Suid-Afrikaners ervaar het tydens hul reise in die 1980's, het tot die isolasie bygedra ..."

**[2 punte verduideliking + 4 punte aanhaling uit beide bronne] (6)**

7. *Dink jy dat alle Suid-Afrikaners die effek van sanksies op dieselfde manier ervaar het? Gebruik die bronne en jou eie kennis om jou antwoord in TWEE omvattende punte te verduidelik.*

**[VLAK 4 en VLAK 6]**

- **Nee, alle Suid-Afrikaners het nie sanksies op dieselfde manier ervaar nie.**
- Die bronne meld slegs die gevolge vir wit Suid-Afrikaners en die ervarings van alle Suid-Afrikaners was nie noodwendig dieselfde nie.
- Baie Suid-Afrikaners kon as gevolg van ekonomiese omstandighede nie reis nie of hulle het nie in sport belanggestel nie.
- Swart Suid-Afrikaners kon dalk in ander lande verwelkom word as politieke uitgewekenes en ondersteun word in hul stryd vir demokrasie.
- Die ANC is in baie lande verwelkom.
- Die ANC en ander bevrydingsbewegings in Suid-Afrika het steun van die Anti-Apartheidsbeweging gekry.
- Baie Suid-Afrikaners het dalk hul werk verloor deur disinvestering en ekonomiese sanksies.

**[Geen punte vir verkeerde oordeel en verduideliking]**

**[2 punte vir oordeel + 4 punte vir enige twee korrekte, toepaslike verduidelikings]**

**(6)**

### **Verwys na Bron B**

8. *Waarom sou die verontagsaming van die "doeltreffendheid van sanksies" deur party mense as propaganda beskou kan word? (Paragraaf 2.) Jou antwoord moet uit EEN omvattende punt bestaan.*

**[VLAK 4]**

- Deur die doeltreffendheid van sanksies te verwerp, kon politici dit as 'n rede aanvoer vir lande om nie meer sanksies teen Suid-Afrika in te stel nie.
- Beskou as pogings deur die regering om te voorkom dat sanksies teen Suid-Afrika ingestel word.

**[ENIGE korrekte toepaslike antwoord]**

**(2)**

9. *Verwys na hierdie artikel deur Alexander Lavery en verduidelik die mate waarin ekonomiese sanksies beskou is as die rede vir die ineenstorting van apartheid. Jou antwoord moet uit DRIE omvattende punte bestaan.*

**[VLAK 6]**

- **Ekonomiese sanksies was in 'n meerdere of mindere mate verantwoordelik vir die ineenstorting van apartheid.**
- Die skrywer glo dat sanksies die laaste strooi in die veldtog teen apartheid was.
- Ekonomiese sanksies het 'n duidelike sielkundige uitwerking op baie Suid-Afrikaners gehad.
- Die Anti-Apartheidsbeweging het daarin geslaag om Suid-Afrika te isoleer deur ekonomiese sanksies toe te pas.
- Daar was egter ook ander faktore wat saam met ekonomiese sanksies gewerk het, soos die einde van kommunisme in die Sowjet-Unie / val van die Ystergordyn en konflik en geweld in Suid-Afrika. / Daar was ook 'n omvattende veldtog om Suid-Afrika te isoleer wat baie metodes van isolasie ingesluit het, nie net ekonomiese sanksies nie.

**[2 punte vir standpunt en 4 punte vir verduideliking wat sanksies saam met ander faktore oorweeg]**

**(6)**

10. **Vind 'n historiese konsep in Bron B wat die beste pas by elk van die volgende definisies. Skryf slegs die historiese konsep neer. (Geen verduideliking word benodig nie.)**

**[ALMAL VLAK 2]**

- 10.1 *Die onttrekking van handel en finansiële ondersteuning uit 'n land ten einde druk op die regering te plaas om politieke of sosiale beleid te verander.*  
Sanksies/ekonomiese sanksies (2)
- 10.2 *Bevoordeelde of misleidende inligting wat gebruik word om 'n politieke oorsaak of standpunt te bevorder.*  
Propaganda (2)
- 10.3 *'n Stelsel van segregasie en diskriminasie gegrond op ras.*  
Apartheid/apartheidsregering (2)

**Verwys na Bron C**

11. *Verskaf EEN bewysstuk uit die bron wat toon dat die Anti-Apartheidsbeweging boikotte aangemoedig het.*  
**VLAK 2]**  
• "MOENIE SUID-AFRIKAANSE PRODUKTE KOOP NIE" (2)
12. *Stel TWEE voor redes waarom die Anti-Apartheidsbeweging die 1976-afbeelding op hul plakkaat gebruik het.*  
**[VLAK 4]**
- Internasionaal herkenbare foto wat tydens die Soweto-opstand gepubliseer is.
  - Ikoniese foto wat dwarsoor die hele wêreld herken is en wat die onderdrukkende aard van die apartheidsregering aandui.
  - Skokwaarde omdat dit kinders toon wat seergemaak en vermoor word.
  - Gee aanleiding tot 'n emosionele reaksie, want dit toon hoe apartheid kinders doodmaak.
  - Die afbeelding sal mense laat skaam en skuldig voel as hulle Suid-Afrikaanse produkte koop en hulle sal die moord op kinders ondersteun.
- [Enige TWEE toepaslike punte] (4)**
13. *Verduidelik die bruikbaarheid van hierdie plakkaat vir die historikus wat die weerstand teen apartheid in die 1980's bestudeer. Jou antwoord moet uit TWEE punte bestaan.*  
**[VLAK 4]**
- Dui internasionale ondersteuning vir die saak aan.
  - Primêre bron en toon wat die media tydens die weerstandstydperk gebruik het.
  - Gee insig in die atmosfeer of gevoelens teenoor die apartheidstaat deur aktiviste in Brittanje.
  - Dui die soort optrede aan wat deur aktiviste geneem is (boikotte van produkte).
  - Wys die produkte uit Suid-Afrika wat in Brittanje beskikbaar was, en hoe dit geïdentifiseer kon word.
- [Enige TWEE toepaslike punte] (4)**



**Verwys na Bron D en Bron E****14. Gebruik Bronne D en E om die volgende vrae te beantwoord. Skryf slegs die antwoord neer.**

14.1 *Noem die anti-apartheidsveldtog waarna albei bronne verwys.*

**[VLAK 1 en VLAK 2]**

- Bevry Nelson Mandela-veldtog.

(2)

14.2 *Verskaf TWEE leidrade uit Bron E wat jou antwoord op die bostaande vraag staaf.*

**[VLAK 2]**

- Mandela se gesig verskyn op 'n banier.
- Vryheidsoptog.
- Mandela se naam op 'n banier.

**[Enige TWEE]** (4)

14.3 *Skryf TWEE aanhalings uit Bron D neer om aan te toon dat die veldtog suksesvol was.*

**[VLAK 2]**

- "... grootste sosiale beweging in die wêreld ..."
- "... het die simbool van die internasionale Anti-Apartheidsbeweging geword ..."

(4)

14.4 *Kan die veldtog waarna daar in albei bronne verwys word, as 'n ekonomiese sanksie geklassifiseer word? Verduidelik jou antwoord.*

**[VLAK 2]**

- Nee, dit is nie 'n ekonomiese sanksie nie.
- Hierdie veldtog het die vryheid van politieke gevangenes en die vrylating van Mandela geëis; dit was nie oor boikotte of handel nie.

**[2 punte standpunt + 2 punte vir enige toepaslike korrek antwoord]** (4)

**Verwys na Bron F**

15. *Skryf bewyse uit die bron neer wat impliseer dat Margaret Thatcher 'n beleid van konstruktiewe betrokkenheid, eerder as sanksies teenoor, Suid-Afrika gevolg het.*

**[VLAK 2]**

- "... aanmoedig ..." / "... Ekonomiese sanksies is nie die manier om vreedsame verandering teweeg te bring nie ..." / "... Die regte manier om geregverdigde griewe te hanteer, is deur ... dialoog tussen die Suid-Afrikaanse regering en die swart gemeenskap ..."

**[Enige aanhaling of geparafraseerde punt uit die bron]** (2)

16. *Gebruik bewyse uit die bron om TWEE redes te verskaf waarom Margaret Thatcher konstruktiewe betrokkenheid teenoor Suid-Afrika gebruik het.*

**[VLAK 2]**

- "Sanksies werk nie."
- "Dit vererger probleme net verder."
- "Dit sal 'n terugslag wees vir al die maatskappye en mense wat ... poog om apartheid te beëindig deur swart Afrikane beter werks- en ander geleenthede te gee."

**[Enige TWEE toepaslike aanhalings of geparafraseerde redes uit die bron]** (4)

**Verwys na Bron G**

17. **Gebruik Bron G sowel as jou eie kennis om aan te dui of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Skryf slegs WAAR of ONWAAR neer. (Geen verduideliking word benodig nie.)**

**[ALMAL VLAK 2]**

- 17.1 *Die Suid-Afrikaanse ekonomie was onstabiel voordat sanksies in die 1980's ingestel is om druk op die regering uit te oefen.*  
**WAAR** (2)
- 17.2 *Die Anti-Apartheidsbeweging in Brittanje het alleen gewerk om boikotte van Suid-Afrikaanse produkte te bewerkstellig.*  
**ONWAAR** (2)
- 17.3 *Sanksies het as 'n simbool teen apartheid funksioneer en was nie doeltreffend in die stryd om apartheid te beëindig nie.*  
**ONWAAR** (2)
- 17.4 *Boikotte teen Suid-Afrika was slegs ekonomies van aard.*  
**ONWAAR** (2)
- 17.5 *Die Anti-Apartheidsbeweging het vreedsame protes teen die apartheidsregering in Suid-Afrika gebruik.*  
**WAAR** (2)

**Verwys na Bron G en Bron H**

18. *Sou dit korrek wees om te beweer dat protes deur die publiek eerder as ekonomiese sanksies gehelp het om die apartheidsregering te vernietig? Verduidelik jou antwoord met bewyse uit ALBEI bronne.*

**[VLAK 5 en VLAK 6]**

- **Nie korrek nie.**
- Openbare druk tesame met sanksies het daarin geslaag om die apartheidstaat te verswak / Openbare druk het meegehelp om sanksies te bewerkstellig en dit was die somtotaal van albei wat gelei het tot die verswakking van die apartheidsregime.
- Bron G: "... Dit was 'n kombinasie van privaatsanksies en openbare druk ... en sy NRO-bondgenote ..." / "... Die impak van sanksies was uiteenlopend ... 'n verskeidenheid faktore bo en behalwe die ... direkte druk van sanksies ..." / "Wat sanksies gedoen het, ... was om 'n slegte situasie te vererger." / "... Indien niks anders nie, het sanksies ten minste gedien as 'n kragtige simbool van die wêreld se afkeer van die apartheidsregime."
- Bron H: "... Die golf van weerstand teen apartheid het die Kongres gedwing om President Reagan se veto van die Comprehensive Anti-Apartheid Act van 1986 tot niet te verklaar." / "die Bevry Suid-Afrika-beweging meer as 'n jaar lank mense van alle vlakke van die samelewing by daaglikse betogings en burgerlike ongehoorsaamheid betrek het. Plakkerskampe is op universiteitskampusse opgerig wat nog nie onttrek het nie ..."

**OF**

- **Is korrek.**
- Sonder openbare druk sou daar geen motivering gewees het om sanksies, wat die regime verswak het, teen die apartheidsstaat toe te pas nie.
- Bron G: "... Dit was 'n kombinasie van privaatsanksies en openbare druk ... en sy NRO-bondgenote ..."
- Bron H: "... Die golf van weerstand teen apartheid het die Kongres gedwing om President Reagan se veto van die Comprehensive Anti-Apartheid Act van 1986 tot niet te verklaar." / "die Bevry Suid-Afrika-beweging meer as 'n jaar lank mense van alle vlakke van die samelewing by daaglikse betogings en burgerlike ongehoorsaamheid betrek het. Plakkerskampe is op universiteitskampusse opgerig wat nog nie onttrek het nie ..."

**[2 punte vir standpunt verduidelik + 4 punte vir toepaslike, korrekte gebruik van ALBEI bronne]**

(6)

**Verwys na Bron H**

19. **Vind 'n historiese konsep in Bron H wat die beste by elk van die volgende definisies pas. Skryf slegs die historiese konsep neer. (Geen verduideliking word benodig nie.)**

**[ALMAL VLAK 2]**

- 19.1 *Die weiering, as 'n vreedsame vorm van politieke protes, om sekere onregverdige wette te gehoorsaam.*

Burgerlike ongehoorsaamheid

(2)

- 19.2 *Die besluit van lande om nie met apartheid-Suid-Afrika handel te dryf of in die land te belê nie.*

Disinvestering/ontneming

(2)

- 19.3 *'n Grondwetlike reg om 'n besluit of voorstel wat deur 'n wetgewende liggaam gemaak is, te verwerp.*

Veto

(2)

<b>90 punte</b>
-----------------

**AFDELING B BRONGEBASEERDE VRAE**

**Gebruik Bronne A tot H in die Bronmateriaalboekie om 'n brongebaseerde opstel oor die volgende onderwerp te skryf:**

*In watter mate was ekonomiese sanksies verantwoordelik vir die ineenstorting van apartheid?*

**Maak seker dat jy die bronne wat voorsien is, gebruik om jou argument saam te stel en onthou om die letters te gebruik om na die bronne te verwys.**

**[VLAK 2, 3, 4, 5 en 6]**

**Die opstel word holisties nagesien deur die IEB se brongebaseerde opstelrubriek in die nasienriglyne te gebruik.**

- Kandidate kan argumenteer dat ekonomiese sanksies in 'n **mindere of sekere mate** verantwoordelik was en dat dit 'n kombinasie van faktore tesame met sanksies was wat die isolasie van Suid-Afrika en die val van apartheid veroorsaak het.
- Ander faktore sluit in openbare druk, binnelandse onrus, nie-ekonomiese veldtogte en eksterne oorsake wat bygedra het tot die val van apartheid.
- Kandidate kan argumenteer dat ekonomiese sanksies in 'n **sekere mate** verantwoordelik was en in kombinasie met ander faktore gewerk het en 'n ekonomiese en sielkundige uitwerking gehad het om die isolasie van Suid-Afrika en die val van apartheid te veroorsaak.
- Die ontkenning van die impak van ekonomiese sanksies kan as propaganda beskou word of as die menings van diegene wat 'n tyd lank in 'n mate steun aan apartheid-Suid-Afrika verleen het. (FW de Klerk, Margaret Thatcher).

**OF**

- Kandidate kan argumenteer dat ekonomiese sanksies in 'n **groot mate** verantwoordelik was.
- Fokus om dít te bewys, behoort te wees op bewyse wat handel oor die gevolge van disinvestering in die laat 1980's, openbare druk om sanksies toe te pas, die waarde van die rand en druk van die sakewêreld, sowel as simboliese en sielkundige faktore.
- Die ontkenning van die impak van ekonomiese sanksies kan as propaganda beskou word of as die menings van diegene wat 'n tyd lank in 'n mate steun aan apartheid-Suid-Afrika gegee het. (FW de Klerk, Margaret Thatcher).
- Die antwoord moet al die ander faktore wat tot die ineenstorting van apartheid gelei het, in 'n sekere of mindere mate erken, met ekonomiese sanksies as die belangrikste van hierdie faktore.

BRON	EKONOMIESE SANKSIES VERANTWOORDELIK	ANDER FAKTORE VERANTWOORDELIK:  SANKSIES EEN VAN BAIE FAKTORE / SANKSIES NIE ALLEEN VERANTWOORDELIK NIE/ SANKSIES HET MEER SKADE BEROKKEN/ BINNELANDSE ONRUS/EKSTERNE FAKTORE/ OPENBARE DRUK/BOIKOTTE/ AAB-VELDTOGTE
	<b>Fokuswoorde: mindere mate/sekere mate/groot mate</b>	<b>Fokuswoorde: mindere mate/sekere mate/groot mate</b>
A	<p><b>Sanksies het die ekonomie negatief beïnvloed en besighede ten gunste van die oorsaak vir die val mobiliseer</b></p> <p>"Internasionale sanksies is ingestel op die gebiede van finansies, handel, nywerheid, sport, media en kommunikasie, nie net deur die VN nie, maar ook ... deur Suid-Afrika se vernaamste handels- en ekonomiese vennote. Teen die middel van die 1980's het baie van die wêreld se grootste maatskappye in Suid-Afrika disinvesteer."</p> <p>"In die tweede helfte van die 1980's is die druk werklik gevoel."</p> <p>"Selfs Suid-Afrika se naaste handels-vennote het padgegee."</p> <p>"Die VSA het byvoorbeeld ... verreikende sanksiewetgewing ... wat 'n groot invloed op alle VS-maatskappye gehad het wat in Suid-Afrika aangebly het ..." "Hul gedwonge onttrekking aan die Suid-Afrikaanse ekonomie ... het 'n beduidende negatiewe uitwerking op die ekonomie gehad, wat toe meer afhanklik was van internasionale handel en belegging as nou."</p> <p>"Suid-Afrika is verstoot, en as gevolg hiervan het die sakegemeenskap begin mobiliseer om die regering te beïnvloed om aan 'n proses van verandering deel te neem ..."</p>	<p><b>Ander faktore wat die val van apartheid veroorsaak het (binnelandse weerstand deur gewone mense; militante studenteprotes-optrede; sportsanksies)</b></p> <p>"Die besluit deur die verdeelde leiers om 'n proses te onderneem om 'n skikking te onderhandel, het gespruit uit druk en verskeie aansporingsinisiatiewe wat mettertyd aangebied is ..."</p> <p>"Binnelands was onrus besig om toe te neem, en landswye weerstandsorganisasies het in die swart townships ontstaan"</p> <p>"... terwyl toenemend militante studenteprotes nuwe golwe van oproerigheid en geweld veroorsaak het."</p> <p>"Sportsanksies ... Suid-Afrikaners is sportmal en sanksies het 'n groot invloed op die psige van wittes in Suid-Afrika gehad."</p>
B	<p><b>Ekonomiese sanksies het party Suid-Afrikaners sielkundig beïnvloed en dit was die finale strooi wat apartheid tot 'n val gebring het</b></p> <p>"... Nelson Mandela ... glo die gevolge van die Anti-apartheidsbeweging se sanksies was doeltreffend."</p> <p>"... was die ekonomiese sanksies beslis die finale strooi ..."</p> <p>"Sowel biskop Desmond Tutu as Nelson Mandela het hieroor uitsprake gelewer ... Die sielkundige impak van internasionale isolasie kan as net so belangrik beskou word as die ekonomiese impak ..."</p>	<p><b>Ekonomiese invloed van sanksies debatteerbaar, maar binnelandse onrus, eksterne faktore en 'n omvattende veldtog van isolasie, insluitende ekonomiese sanksies, het die val veroorsaak</b></p> <p>"... De Klerk noem die konflik en geweld wat Suid-Afrika geteister het as sy oorwegings vir die beëindiging van apartheid ..."</p> <p>"... die presiese doeltreffendheid van die internasionale sanksies ... op 'n ekonomiese skaal, is betwisbaar ..."</p> <p>"Alternatiewe menings oor die val van die Nasionale Party se apartheidstelsel spruit uit gebeure van buite wat nie sanksies ingesluit het nie ... die tydsberekening van die Sowjet-ineenstorting [het] beslis 'n rol gespeel ..."</p>

	<p><b>Sommige glo dat ekonomiese sanksies geen impak gehad het nie, maar dit kan wees as gevolg van vooroordeel en propaganda</b></p> <p>"... baie mense [het] die doeltreffendheid van sanksies verwerp. In retrospek beskou baie van hulle egter hierdie opmerkings as blote propaganda ..."</p> <p>"... De Klerk se siening dat sanksies geen impak op beleidsvorming gehad het nie, 'n verwerping van die doeltreffendheid van die Anti-apartheidsbeweging ..."</p>	<p>"De Klerk gee ... geloofwaardigheid aan die algehele internasionale beweging" ... die land moes 'n "omvattende internasionale veldtog" teen hom hanteer.</p> <p>"... Nie net was die ekonomiese spanning veeleisend nie, maar reisbeperkings, veral oor vlieg- en landingsregte vir Suid-Afrikaanse lugdienste en die afsydigheid wat baie wit Suid-Afrikaners wat in die 1980's in die buiteland gereis het, ondervind het, het alles bygedra tot die isolasie ..."</p> <p>"... ... die politieke en algehele isolasie wat Suid-Afrikaners ervaar het, en wat deur die wêreldwye anti-apartheidsveldtog bewerkstellig is, het vergoed vir die tekortkomings van ekonomiese sanksies ..."</p>
<b>C</b>	<p><b>Verbruikersboikotte van Suid-Afrikaanse produkte was 'n effektiewe Anti-apartheidsbewegingveldtog en was ekonomies van aard</b></p> <p>Plakkaat gebruik emosionele en internasionaal-herkenbare afbeelding van slagoffers van die 1976 Soweto-opstande om die aandag daarop te vestig dat die aankoop van Suid-Afrikaanse produkte doodmaak, omdat dit apartheid ondersteun. Bevorder die ekonomiese boikot.</p>	
<b>D</b>		<p><b>Ander nie-ekonomiese veldtogte soos die Bevry Mandela-veldtog het bewustheid verhoog en mense agter 'n groot sosiale beweging verenig. Dit het in samewerking met ekonomiese sanksies gepoog om druk op die apartheidsregering te plaas, wat tot sy uiteindelijke val gelei het</b></p> <p>"... Die veldtog het as 'Bevry Nelson Mandela' bekend gestaan en, tesame met die veldtog vir ekonomiese en ander sanksies teen Suid-Afrika, het dit die simbool van die internasionale Anti-Apartheidsbeweging geword."</p> <p>" Vir dekades was dit die grootste sosiale beweging in die wêreld."</p>
<b>E</b>		<p><b>Die Bevry Mandela-veldtog het die beweging 'n identifiseerbare figuur gegee om te steun en mense agter 'n groot sosiale beweging te verenig. Dit het, in samewerking met ekonomiese sanksies, gepoog om druk op die apartheidsregering te plaas, wat tot sy uiteindelijke val gelei het</b></p> <p>Foto toon skares wat die oproep ondersteun om Mandela te bevry Vryheidsoptog/Mandela se gesig getoon</p>
<b>F</b>	<p><b>Margaret Thatcher het indirek die doeltreffendheid van sanksies erken</b></p> <p>"Sanksies werk nie. Dit vererger probleme net verder." "Dit sal 'n terugslag wees vir al die</p>	<p><b>Margaret Thatcher het nie sanksies ondersteun nie en het geglo dat ekonomiese sanksies nie sou werk om die regime te beëindig nie</b></p> <p>"Groot veranderings vind in Suid-Afrika plaas. Ons moet dit verwelkom en aanmoedig ... Die regte</p>

	<p>maatskappye en mense wat ... poog om apartheid te beëindig deur swart Afrikane beter werk en ander geleenthede te gee."</p>	<p>manier om geregverdigde griewe te hanteer, is nie deur geweld nie, maar deur 'n ... dialoog tussen die Suid-Afrikaanse regering en die swart gemeenskap ..."</p> <p>"Ekonomiese sanksies is nie die manier om vreedsame verandering teweeg te bring nie. Sanksies werk nie. Dit vererger probleme net verder."</p>
<b>G</b>	<p><b>Kumulatiewe effek van ekonomiese sanksies het die val van apartheid tot gevolg gehad</b></p> <p>"Volgens die prosanksie drukgroep, het die kumulatiewe effek van groeiende ekonomiese isolasie wat deur massiewe disinvestering teweeg gebring is ... tesame met die sluiting van belangrike uitvoermarkte ... en die verlies van nuwe tegnologieë, gelei tot 'n fundamentele hersiening van die regering se beleid."</p> <p><b>Suid-Afrikaanse ekonomie is deur ekonomiese sanksies verswak</b></p> <p>"... die Suid-Afrikaanse ekonomie het vir die grootste deel van die 1980's baie probleme ervaar, lank voordat belangrike sanksies geloods is."</p> <p>"Wat sanksies gedoen het, ... was om 'n slegte situasie te vererger."</p> <p><b>Sanksies was simbolies</b></p> <p>"Indien niks anders nie, het sanksies ten minste gedien as 'n kragtige simbool van die wêreld se afkeer van die apartheidsregime."</p>	<p><b>Kombinasie van ekonomiese sanksies, openbare druk en NRO-bondgenote het die val van apartheid tot gevolg gehad</b></p> <p>"... dit was te maklik om tot die gevolgtrekking te kom dat sanksies alleen die verlangde effek gehad het ..."</p> <p>" Die impak van sanksies was uiteenlopend ... 'n verskeidenheid faktore ... bo en behalwe die ... direkte druk van sanksies moet in ag geneem word ..."</p> <p>"... Dit was 'n kombinasie van private sanksies en openbare druk van die Anti-Apartheidsbeweging en sy NRO-bondgenote wat die krisis in die mid-1980's teweeg gebring het en die kapasiteit van die Suid-Afrikaanse staat verswak het om onbepaald voort te gaan ..."</p>
<b>H</b>	<p><b>Ekonomiese sanksies het veroorsaak dat banke beleggings onttrek het, wat gelei het tot 'n verswakte rand en druk om apartheid te beëindig</b></p> <p>"Disinvestering het Suid-Afrika begin beïnvloed, aangesien maatskappye apartheidsleiers ingelig het dat dit te duur geword het om daar sake te doen."</p> <p>" Sommige sal redeneer dat baie maatskappye eenvoudig na indirekte beleggings oorgeskakel het, maar toe banke begin weier het om lenings te hernu, het dit werklik seergemaak, aangesien die waarde van die rand geval het."</p>	<p><b>Openbare druk het gelei tot verhoogde ekonomiese sanksies, dus het openbare druk gehelp om die regime te verswak</b></p> <p>"... die Bevry Suid-Afrika-beweging [het] meer as 'n jaar lank mense op alle vlakke van die samelewing by daaglikse betogings en burgerlike ongehoorsaamheid betrek ..."</p> <p>" Plakkerskampe is op universiteitskampusse opgerig wat nog nie onttrek het nie, 'n internasionale veldtog teen Royal Dutch Shell is in 1986 van stapel gestuur."</p> <p>"Die vlaag van weerstand teen apartheid het die Kongres daartoe gedwing om President Reagan se veto van die Comprehensive Anti-Apartheid Act van 1986 tot niet te verklaar."</p>

50 punte

Totaal: 200 punte



# GENERIESE RUBRIEK VIR BRONGEBASEERDE OPSTEL

	Argument + fokus	Gebruik van bronne	Teenargument	Struktuur + styl	Hoofindruk
<b>7+</b> <b>100–90%</b> <b>50–45</b>	Neem standpunt in. Hou standpunt deurgaans vol. Handhaaf duidelike en konsekwente fokus. Verstaan alle aspekte van die vraag. Skakel bronne en vraag baie goed aaneen.	Gebruik al die bronne en verwys daarna deur die letter te gebruik. Gebruik detail van die bronne om argument en teenargument te staaf. Haal selektief aan waar toepaslik.	Bespreek teenargument volledig. Erken teenargument in inleiding en slot. Skakel deurgaans die teenargument met die hoofargument.	Kort inleiding en slot wat daarop fokus om die vraag te beantwoord. Gebruik paragrawe. Vlot uitdrukking.	Opstel is logies, samehangend en bondig. Dit weerspieël uitstekende historiese insig en begrip.
<b>7</b> <b>89–80%</b> <b>44–40</b>	Neem standpunt in. Volgehoue argument met enkele dwalings wat nie afbreuk doen aan die begrip of fokus nie. Skakel bronne en vraag goed aaneen.	Soos hierbo.	Soos hierbo.	Soos hierbo.	Opstel is duidelik en akkuraat alhoewel die styl nie altyd bondig is nie. Dit weerspieël baie goeie historiese insig en begrip.
<b>6</b> <b>79–70%</b> <b>39–35</b>	Neem standpunt in. Fokus op die vraag, maar mag enkele dwalings in fokus of bedoelde fokus hê wat afwyk van die argument. Skakel bronne en vraag aaneen.	Gebruik al die bronne en verwys daarna deur die letter te gebruik. Gebruik detail van bronne, maar daar is soms leemtes of geringe afwykings in bewyslewering. Haal selektief aan waar toepaslik.	Identifiseer teenargument.	Inleiding en slot wat daarop fokus om die vraag te beantwoord. Gebruik paragrawe. Uitdrukking bevredigend.	Opstel is 'n goeie poging maar ontbreek diepte. Dit is oor die algemeen vloeiend, maar beperkte herhaling kom voor. Daar is enkele beperkings in historiese insig en begrip.
<b>5</b> <b>69–60%</b> <b>34–30</b>	Wend 'n poging aan om standpunt in te neem. Leemtes in fokus of gebruik bygevoegde/geïmpliseerde fokus. Argument is inkonsekwent of sonder diepte. Hier en daar tekens dat bronne en vraag aaneenskakel.	Gebruik die meeste bronne en verwys daarna deur die letter te gebruik. Beskryf of parafraseer bronne eerder as om inligting daaruit te gebruik. Gebruik te veel lang aanhalings uit die bronne.	Identifiseer teenargument, maar nie volledig nie. Laat sommige aspekte van die teenargument uit.	Inleiding en gevolgtrekking teenwoordig, maar gebrekkig. Uitdrukking bevredigend.	Opstel poog om die vraag te beantwoord, maar is nie deurgaans vloeiend en akkuraat nie. Dit toon basiese insig, maar daar is beperkte historiese begrip.



<p><b>4</b> <b>59–50%</b> <b>29–25</b></p>	<p>Neem 'n swak standpunt in. Gebruik bygevoegde/geïmpliseerde fokus. Wend 'n swak poging aan om bronne en vraag aaneen te skakel.</p>	<p>Laat 2 of 3 bronne uit. Beskryf of lys* bronne eerder as om inligting daaruit toepaslik te gebruik. Gebruik ontoepaslike of te lang aanhalings. Bondel* bronne saam.</p>	<p>Identifiseer teenargument op basiese vlak.</p>	<p>Swak inleiding en slot. Inleiding OF slot ontbreek. Strukturele probleme (bv. gebrek aan paragrawe.) Uitdrukking bevredigend.</p>	<p>Opstel toon oppervlakkige begrip van vraag. Daar is weinig bewys van historiese begrip en insig.</p>
<p><b>3</b> <b>49–40%</b> <b>24–20</b></p>	<p>Wend 'n powere poging aan om standpunt in te neem. Weinig poging om te fokus. Toon min begrip van argument. Bevat onakkuraathede. Leemtes in argument. Poog onsuksesvol om bronne en vraag aaneen te skakel.</p>	<p>Gebruik die helfte van die bronne glad nie. Het swak begrip van bronne. Gebruik weinig toepaslike aanhalings.</p>	<p>Het geen teenargument nie of dit is baie simplisties.</p>	<p>Strukturele probleme. Inleiding en/of slot ontbreek. Uitdrukking swak.</p>	<p>Opstel is moeilik om te lees of die argument is moeilik om te volg. Dit toon 'n gebrek aan begrip van die vraag, of hoe om bronne te gebruik om die vraag te beantwoord.</p>
<p><b>2</b> <b>39–30%</b> <b>19–15</b></p>	<p>Wend geen poging aan om standpunt in te neem nie. Fokus nie op vraag nie. Nie in staat om bronne en vraag aaneen te skakel nie.</p>	<p>Gebruik baie min bronne. Het 'n swak begrip van bronne.</p>	<p>Soos hierbo.</p>	<p>Strukturele probleme. Uitdrukking baie swak.</p>	<p>Opstel toon geen begrip van historiese kwessies soos in die bronne aangetref nie. Dit toon weinig begrip van die vraag, maar kandidaat poog om sommige inligting in die bronne te gebruik.</p>
<p><b>1</b> <b>29–0%</b> <b>14–0</b></p>	<p>Wend geen poging aan om te fokus nie. Verstaan die vraag glad nie.</p>	<p>Gebruik slegs een of geen bronne nie. Blyk nie in staat te wees om relevante bronne te gebruik nie.</p>	<p>Geen teenargument nie.</p>	<p>Strukturele probleme. Uitdrukking uiters swak.</p>	<p>Opstel toon uiters gebrekkige begrip van bronne of van vraag, of hoe die twee aaneenskakel.</p>

- Lys bronne – gebruik bronne alfabeties eerder as om dit te groepeer ter ondersteuning van die argument of teen-argument [bv. Bron A toon ...; Bron B beweer ...; Volgens Bron C ...; In Bron D ... ens.]
- Bondel bronne saam – hanteer verskeie bronne gelyktydig eerder as afsonderlik, en gee daardeur te kenne dat almal dieselfde ding sê [bv. (Bronne A, C, F en H)]